

บทที่ 5

วิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมืองและข้าราชการระดับสูงเป็นอุปสรรคสำคัญทั้งต่อการพัฒนาประชาธิปไตย เสถียรภาพทางการเมือง การพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก จึงได้มีความพยายามในการกำหนดกลไกขึ้นเพื่อตรวจสอบผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จนกระทั่งมีการกำหนดให้มีศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองขึ้นเพื่อแก้ไขจุดบกพร่องในอดีตที่ผ่านมา

ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงถูกจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับปฏิรูปการเมืองไทยซึ่งมีการกำหนดกลไกและลักษณะพิเศษของศาลไว้หลายประการ และทำงานร่วมกับอีกสององค์กร ได้แก่ คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งทำหน้าที่รวบรวมและไต่สวนพยานหลักฐาน อัยการสูงสุดทำหน้าที่กลั่นกรองสำนวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติและอำนาจสั่งฟ้องคดีจนมาอยู่ในอำนาจของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ทำหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดี

อย่างไรก็ตาม แม้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จะถูกจัดตั้งเป็นระยะเวลาเกือบ 20 ปีแล้ว แต่การทุจริตคอร์รัปชันของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกลับมิได้ลดน้อยลงตามระยะเวลาการจัดตั้ง ทั้งนี้ จากการศึกษาพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 และข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2543 พบว่า มีบทบัญญัติของกฎหมายบางมาตราที่ทำให้เกิดช่องว่างในทางปฏิบัติ ตลอดจนการขาดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาคดีบางประการไป จึงส่งผลกระทบต่อการศึกษาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ดังต่อไปนี้

5.1 ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการเริ่มต้นพิจารณาคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กระบวนการพิจารณาคดีอาญานั้นจะต้องอาศัยหลักการต่อสู้โต้แย้งของกลุ่มความ กล่าวคือ ในการพิจารณาคดีจะต้องเปิดโอกาสให้คู่ความโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานเพื่อสนับสนุนข้ออ้างของตนและโต้แย้งข้อกล่าวหาที่มีต่อตนได้อย่างเต็มที่ การที่คู่ความจะสามารถโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานได้อย่างเต็มที่นั้น จำเป็นต้องทราบข้อต่อสู้ของกลุ่มความอีกฝ่าย และมีโอกาสทราบรายละเอียดของคดี โดยคู่ความทั้งสองฝ่ายต้องมีระยะเวลาเพียงพอในการโต้แย้งด้วย ด้วยเหตุนี้ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น เมื่อพนักงานอัยการซึ่งเป็นฝ่ายโจทก์ฟ้องคดีต่อศาลแล้ว ในนัดพิจารณาครั้งแรกศาลจะเรียกจำเลยเพื่อพิจารณาว่าใช่จำเลยจริงตามคำฟ้องของโจทก์หรือไม่ อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง ทั้งถามคำให้การจำเลย เพื่อกำหนดประเด็นข้อพิพาทในคดี ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสืบพยานและการพิจารณาคดีอาญาที่พบว่าในคดีอาญาให้ความสำคัญแก่การนำตัวจำเลยมาปรากฏต่อหน้าศาล เพราะหากปราศจากตัวจำเลยแล้วกระบวนการพิจารณาและสืบพยานจะดำเนินไปไม่ได้ และอาจเป็นเหตุให้ศาลจำหน่ายคดีนี้ออกจากสารบบความชั่วคราวตามหลักกฎหมายที่ว่า การพิจารณาคดีอาญานั้นต้องดำเนินไปอย่างเปิดเผยต่อหน้าจำเลยตามหลักฟังความทุกฝ่ายที่จะต้องเปิดโอกาสให้จำเลยต่อสู้คดีได้ ดังนั้น การพิจารณาคดีอาญาจึงจำเป็นต้องมีจำเลยเข้ามาอยู่ในอำนาจของศาลเพื่อให้จำเลยโต้แย้งคัดค้านและต่อสู้คดีอย่างเต็มที่

ในกระบวนการพิจารณาความอาญาในระบบปกตินั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 165 วรรคแรก กำหนดให้คดีซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ในวันไต่สวนมูลฟ้องให้จำเลยมาหรือคุมตัวมาศาล ให้ศาลส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลยรายตัวไปโดยก่อนฟ้องคดีนั้นหากสำนวนของพนักงานสอบสวนส่งมาที่พนักงานอัยการแล้ว และพนักงานอัยการเห็นควรสั่งฟ้องคดี พนักงานอัยการมีอำนาจจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหา หากผู้ต้องหาอยู่ต่างประเทศ พนักงานอัยการมีอำนาจจัดการเพื่อขอให้ส่งตัวข้ามแดน จึงเห็นได้ว่าในคดีอาญาทั่วไป กฎหมายบังคับให้ต้องมีตัวจำเลยมาอยู่ในอำนาจของศาลตั้งแต่วันที่โจทก์ฟ้องคดี มาตรา 168 “เมื่อศาลประทับฟ้องแล้วให้ส่งสำเนาฟ้องให้แก่จำเลยรายตัวไป เว้นแต่จำเลยจะได้รับสำเนาฟ้องไว้ก่อนแล้ว” นอกจากนี้การที่จำเลยจะต้องมาอยู่ในอำนาจของศาลตั้งแต่วันฟ้องคดีนั้นเพื่อที่ศาลจะได้สอบถามว่าจำเลยในคดีเป็นคนเดียวกันกับที่โจทก์ฟ้อง เพื่อยืนยันว่าจำเลยเป็นคนคนเดียวกัน ไม่มีการฟ้องผิดตัว เมื่อศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงแล้วในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 บัญญัติว่าการพิจารณาและสืบพยานในศาลให้ทำโดยเปิดเผย ต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น วรรคสองเมื่อโจทก์หรือทนายโจทก์และจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลแล้ว และศาลเชื่อว่า

เป็นจำเลยจริง ให้อ่านและอธิบายฟ้องให้จำเลยฟัง และถามว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การก็ให้ศาลจกรายงานไว้และดำเนินการพิจารณาต่อไป ซึ่งแสดงให้เห็นหลักการสำคัญในการสืบพยานอยู่ 2 ประการคือ

1. การสืบพยานต้องกระทำต่อหน้าจำเลยเสมอ ซึ่งจำเลยตามมาตรานี้หมายถึงบุคคลที่ถูกฟ้องมาศาลแล้ว การที่กำหนดให้จำเลยต้องมีส่วนรับรู้การดำเนินการทั้งหลายในศาลเพราะกระบวนการต่าง ๆ เป็นการพิสูจน์ข้อเท็จจริงการกำหนดให้กระทำต่อหน้าจำเลยเพื่อให้จำเลยได้มีโอกาสต่อสู้คดี และหากจำเลยไม่มาศาล การพิจารณาจะกระทำมิได้จะต้องเลื่อนคดี

2. การสืบพยานต้องกระทำโดยเปิดเผย คือ ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าฟังได้ แต่มีข้อควรระวังคือการเปิดเผยนี้ต้องไม่เป็นไปในทางโฆษณาเชิญชวน เพราะตามหลักกฎหมายอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด

ดังนั้นกระบวนการพิจารณาความอาญาในระบบปกติ จึงเป็นการบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับทฤษฎีในทางอาญา กล่าวคือ หลักการพิจารณาความอาญาจะต้องกระทำโดยเปิดเผยและต่อหน้าจำเลย ซึ่งการที่จะมีตัวจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลในวันพิจารณาคดีได้นั้น จำเลยจะต้องเข้ามาอยู่ในอำนาจของศาลเสียก่อน นั่นจึงเป็นที่มาที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้พนักงานอัยการจะต้องนำตัวจำเลยเข้ามาอยู่ในอำนาจของศาลตั้งแต่วันฟ้องคดี เพราะเมื่อจำเลยมาอยู่ในอำนาจของศาล แม้ภายหลังจำเลยจะมีการหลบหนีจากการควบคุมตัว หรือหนีประกันไม่มาขึ้นศาลในวันพิจารณาคดี กฎหมายถือว่าจำเลยได้รับทราบสิทธิและกระบวนการพิจารณาคดีโดยชอบแล้ว ย่อมไม่เป็นการตัดสิทธิจำเลย หากศาลจะพิจารณาคดีลับหลังจำเลย ดังนั้นการที่จำเลยได้เข้ามาอยู่ในอำนาจของศาลแล้วจึงมีความสำคัญ

มีข้อสังเกตว่าในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองนั้น กฎหมายกลับมิได้บัญญัติเคร่งครัดว่าจะต้องมีตัวจำเลยมาศาลในวันฟ้องคดี เพราะจำเลยยังไม่อยู่ในฐานะจำเลยจนกว่าศาลสั่งคดีมีมูลราษฎรเป็นบุคคลธรรมดาที่ไม่มีอำนาจไปจับผู้ต้องหาได้ เว้นแต่จะเข้าตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ แตกต่างจากพนักงานอัยการที่มีอำนาจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ได้ตัวจำเลยมาขึ้นศาล อย่างไรก็ตามในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์นั้น เมื่อศาลได้สวนมูลฟ้องและเห็นว่าคดีมีมูลแล้วก็จะประทับรับฟ้อง และออกหมายเรียกให้จำเลยมาขึ้นศาลเพื่อสู้คดี หากจำเลยไม่มาศาลจะออกหมายจับต่อไป

การที่ในคดีอาญาทั่วไป กำหนดให้พนักงานอัยการนำตัวจำเลยมาศาลในวันฟ้องคดีนั้นมีข้อดีหลายประการ ซึ่งนอกจากจะสอดคล้องกับหลักการในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งเป็นหลักการสากลแล้วยังทำให้ศาลสามารถเริ่มต้นพิจารณาคดีได้ทันที การพิจารณาคดีได้อย่างรวดเร็ว

ยอมก่อให้เกิดผลดีหลายประการ เช่น พยานหลักฐานที่มีพร้อมสมบูรณ์แล้ว ย่อมสามารถนำมาใช้ในการพิจารณาคดีได้เลย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยานบุคคลทั้งประจักษ์พยานและพยานบอกเล่าที่จะต้องอาศัยความจำเป็นในการเบิกพยาน หากการพิจารณาคดีไม่สามารถเริ่มต้นได้อย่างรวดเร็วแล้ว พยานเหล่านี้อาจจะเบิกความผิดเพี้ยนจากความเป็นจริง ทำให้เกิดผลเสียหายต่อรูปคดีได้ พยานเอกสารก็เช่นกัน การที่ระยะเวลาในการพิจารณาคดีนั้นอาจจะมีการเปลี่ยนแปลงเอกสาร มีการทำปลอม ทำพยานหลักฐานเท็จได้ และพยานเอกสารที่สำคัญก็อาจเกิดความเสียหายได้ไปตามกาลเวลา

ในส่วนของ การพิจารณา คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกานั้นมีกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ.2542 มาตรา 23 ที่กำหนดให้ผู้มีอำนาจในการฟ้องคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้แก่ อัยการสูงสุด และคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ในการปฏิบัติตามมาตรา 11 โดยกฎหมายมิได้บัญญัติไว้ว่าจะต้องนำตัวจำเลยมาศาลในวันฟ้องคดีด้วย ทั้งนี้ในข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2543 ข้อ 8 วรรคสอง หากโจทก์นำตัวจำเลยมาศาลในวันฟ้อง ให้ผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกาเป็นผู้พิจารณาในการจับหรือปล่อยตัวจำเลยชั่วคราว หากไม่ได้นำตัวจำเลยมาศาลให้โจทก์ระบุที่อยู่จริงของจำเลยมาในฟ้อง ส่วนการพิจารณาและไต่สวนพยานหลักฐานให้กระทำโดยเปิดเผยเว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะสำคัญให้ศาลมีคำสั่งให้พิจารณาเป็นการลับได้ ตามมาตรา 26 และเมื่อได้มีคำสั่งประทับฟ้องแล้วให้ศาลส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลย และนัดคู่ความมาศาลในวันพิจารณาคดีครั้งแรก นับแต่วันที่จำเลยได้รับสำเนาฟ้องให้จำเลยมีสิทธิขอตรวจและขอคัดสำเนาเอกสารในส่วนการไต่สวนของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ในวันพิจารณาคดีครั้งแรกเมื่อจำเลยมาอยู่ต่อหน้าศาลและศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงให้อ่านและอธิบายฟ้องให้ฟัง และถามว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไรบ้าง คำให้การของจำเลยให้บันทึกไว้ ถ้าจำเลยไม่ให้การก็ให้บันทึกไว้ และให้ศาลกำหนดวันตรวจพยานหลักฐาน โดยให้โจทก์และจำเลยทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสิบสี่วัน ตามมาตรา 27

จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 ได้วางหลักในการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ว่าหลักในการพิจารณาคดีและไต่สวนพยานหลักฐานนั้นจะต้องกระทำโดยเปิดเผย ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีในทางอาญาในเรื่องหลักการพิจารณาความอาญา

จะต้องกระทำโดยเปิดเผยและต้องกระทำต่อหน้าจำเลยด้วย ส่วนกรณีที่ศาลจะพิจารณาความลับหลังจำเลย ก็จะต้องเป็นกรณีเพื่อประโยชน์สาธารณะเท่านั้น อันเป็นการนำหลักการควบคุมอาชญากรรม (crime control) มาถ่วงดุลกับหลักความชอบด้วยกระบวนการทางกฎหมาย (due process) เพราะประโยชน์สาธารณะในการมุ่งป้องปรามอาชญากรรมอันเกิดจากการทุจริตคอร์รัปชัน ย่อมก่อให้เกิดผลเสียหายในมุมกว้างเมื่อเทียบกับผลเสียที่จำเลยจะได้รับจากการไม่ได้รับสิทธิที่จะถูกพิจารณาคดีโดยเปิดเผยและต่อหน้าจำเลย

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2543 ข้อ 8 วรรคสอง มิได้บังคับให้ในวันฟ้องคดีจะต้องนำตัวจำเลยมาอยู่ในอำนาจของศาล โดยบัญญัติไว้เป็นแนวทางเท่านั้น ในกรณีที่โจทก์นำตัวจำเลยมาศาลในวันฟ้อง ศาลจะต้องดำเนินการอย่างไรบ้าง จึงเป็นกรณีที่ในวันฟ้องคดีจำเลยยังไม่เข้ามาอยู่ในอำนาจของศาลอันส่งผลต่อมาที่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 27 วรรคสาม ที่กำหนดให้ในวันพิจารณาคดีครั้งแรกที่จำเลยจะต้องมาปรากฏตัวต่อหน้าศาลซึ่งก็คือการที่จำเลยเข้ามาอยู่ในอำนาจของศาลแล้วนั่นเอง เพื่อที่จำเลยจะได้สามารถทราบข้อกล่าวหา ทราบสิทธิของตนเองในการดำเนินคดี และในขณะเดียวกันศาลจะได้พิจารณาว่าเป็นจำเลยคนเดียวกันกับที่โจทก์ฟ้องคดีหรือไม่ไม่ได้มีการจับจำเลยผิดตัว จากนั้นศาลจะสอบถามคำให้การของจำเลยว่าจะให้การหรือปฏิเสธตลอดจนการอธิบายให้จำเลยทราบถึงสิทธิในกระบวนการพิจารณาคดีของศาล ดังนั้นการที่ได้ตัวจำเลยมาในวันฟ้องคดี ย่อมทำให้จำเลยมาอยู่ในอำนาจของศาล กระบวนการพิจารณาคดีดังกล่าวข้างต้นจึงสามารถเริ่มต้นพิจารณาได้ แม้ว่าในภายหลังจำเลยจะไม่มาปรากฏตัวต่อหน้าศาลในการพิจารณาคดีครั้งถัดไปก็ตาม เพราะจำเลยย่อมทราบขั้นตอนของการพิจารณาคดี และรับทราบสิทธิของตนตั้งแต่วันฟ้องคดีของศาล ในทางกลับกันการพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มิได้มีการทราบทบทวนคดีของกฎหมายโดยให้ความสำคัญในการนำตัวจำเลยมาในวันฟ้องคดี แต่ไปกำหนดให้จำเลยต้องมาศาลในวันนัดพิจารณาคดีครั้งแรกแทน ทำให้กระบวนการพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง มิได้ให้ความสำคัญต่อการนำตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยมาในวันฟ้องคดี ก่อให้เกิดปัญหา ดังนี้

ประการแรก ในกรณีที่จำเลยไม่มาศาลในวันนัดพิจารณาคดีครั้งแรก ในกรณีนี้เกิดจากการที่จำเลยไม่ประสงค์จะสู้คดีแต่แรกหรือมีเจตนาที่จะประวิงการดำเนินคดีของศาล ซึ่งการที่จำเลยไม่มาปรากฏตัวในวันนัดพิจารณาคดีครั้งแรก ทำให้จำเลยไม่เข้ามาอยู่ในอำนาจของศาล ศาลจึงไม่สามารถเริ่มต้นกระบวนการพิจารณาคดีได้ ทำให้ต้องจำหน่ายคดีออกจากสารบบความชั่วคราว

ประการที่สอง ผลจากการที่จำเลยไม่มาศาลนี้ ย่อมส่งผลต่อการค้นหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ในคดี เพราะพยานหลักฐานที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติรวบรวมส่งให้อัยการสูงสุดและรวมส่งไว้ในสำนวนพร้อมกับคำฟ้องยื่นต่อศาลนั้น หากมีพยานหลักฐานในส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์ ในชั้นพิจารณาคดี ศาลจะใช้อำนาจเรียกพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้เอง แต่การที่ศาลยังไม่สามารถเริ่มต้นคดีได้ จำเลยในคดีที่หลบหนีอาจมีการใช้อำนาจหรืออิทธิพลของตนในการทำลายพยานหลักฐานดังกล่าวให้หมดไป เพื่อมิให้สืบสาวถึงตน ทำให้เมื่อศาลจะยกคดีขึ้นมาพิจารณา อาจไม่ทันการที่จะค้นหาพยานหลักฐานเพิ่มเติม

ประการที่สาม ในคดีที่มีผู้ร่วมกันกระทำความผิดหลายคน เช่น ในคดีที่มีตัวการ ผู้ใช้ผู้สนับสนุน หากจำเลยบางคนหลบหนีไม่ปรากฏตัวในนัดพิจารณาคดีครั้งแรก แต่มีจำเลยคนอื่น ๆ มาศาล ศาลจะมีคำสั่งจำหน่ายคดีเฉพาะจำเลยที่ไม่ปรากฏตัวต่อศาล และพิจารณาคดีเฉพาะจำเลยที่มาศาลต่อไป ซึ่งเมื่อศาลพิจารณาคดีและมีคำพิพากษาแล้ว หากภายหลังจำเลยที่หลบหนีคดีมาปรากฏตัวต่อศาล ศาลก็จะต้องยกคดีที่พิจารณาคความไปแล้วขึ้นมาพิจารณาใหม่เฉพาะในส่วนของจำเลยที่หลบหนีคดี จึงเป็นการเสียเวลา และก่อให้เกิดความล่าช้า ทั้งยังเป็นการทำงานซ้ำซ้อนเพิ่มภาระแก่ศาล องค์กร พยาน เป็นอย่างมาก

ประการที่สี่ ในคดีที่จำเลยไม่ปรากฏตัวต่อศาล และไม่สามารถจับจำเลยตามหมายจับของศาลได้ย่อมส่งผลต่อกระบวนการพิจารณาคดีของศาล กล่าวคือ ศาลไม่สามารถยกคดีขึ้นมาพิจารณาคดีได้เลย ทำให้กฎหมายที่บัญญัติขึ้นมานั้นไม่สามารถบังคับใช้ได้ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและศรัทธาของกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย นอกจากนี้ยังเป็นกรณีที่สิ้นเปลืองงบประมาณ เพราะก่อนที่คดีจะขึ้นสู่ศาลนั้นคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติจะเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐาน ได้สวนข้อเท็จจริงในคดี ซึ่งต้องใช้กำลังคน และกำลังทรัพย์ ในการดำเนินการดังกล่าว และเมื่อสำนวนส่งมาที่อัยการสูงสุดและอัยการสูงสุดเห็นสมควรฟ้องคดี แต่เมื่อคดีขึ้นสู่ศาลกลับไม่สามารถเริ่มต้นพิจารณาคดีได้ จึงทำให้เสียเวลาและเสียงบประมาณไปโดยเปล่าประโยชน์ ทั้งยังเป็นปัญหาในการปราบปรามผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ทุจริตและประพฤติมิชอบด้วย

ดังนั้น เมื่อกระบวนการพิจารณาไม่สามารถเริ่มต้นได้ จึงส่งผลให้ประชาชนขาดความเชื่อมั่นต่อกระบวนการพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อรัฐ เนื่องจากกระบวนการพิจารณาคดีของศาล เป็นกระบวนการพิจารณาคดีระหว่างรัฐกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง การที่กระบวนการพิจารณาคดียังไม่เริ่มต้น ย่อมทำให้รัฐไม่อาจทราบได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ในขณะที่เดียวกันจำเลยซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองก็อาศัยช่องว่างของกระบวนการยุติธรรมในการไม่มาปรากฏตัวต่อหน้าศาล

เพื่อรักษาชื่อเสียงของตนให้ประชาชนเข้าใจว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นยังเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งเป็นข้อกังขาต่อสังคมที่มีผลกระทบต่อรัฐ ด้วยปัญหาดังกล่าวทำให้ภาพรวมของกระบวนการพิจารณาคดีในศาลยุติธรรมเสียหายทั้งหมด โดยถูกมองจากบุคคลภายนอกองค์กรว่ากระบวนการพิจารณาคดีของศาลไร้ประสิทธิภาพ อันเป็นผลเสียต่อภาพลักษณ์ขององค์กรตุลาการซึ่งไม่ตรงตามวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่มีจุดประสงค์เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีพิจารณาคดี ตลอดจนการบังคับคดีให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ และการอำนวยความสะดวกยุติธรรมนั้นไม่บรรลุผล ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะไม่เกิดความเกรงกลัวต่อการบังคับใช้กฎหมาย ทำให้การทุจริตคอร์รัปชันยังคงมีอยู่ในสังคมไทย อันเป็นผลเสียต่อการพัฒนาประเทศและความยั่งยืนของประเทศไทย

จากการศึกษา เห็นได้ว่าการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกานั้น พบว่ามีคดีที่จำเลยไม่มาปรากฏตัวต่อศาลในวันนัดพิจารณาคดีครั้งแรก¹ เช่น คดีหมายเลขแดงที่ อม.10/2552 คดีหมายเลขแดงที่ อม.4/2551 และ คดีหมายเลขแดงที่ อม.1/2552 เป็นต้น สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาดังกล่าวที่ศาลจะต้องมีคำสั่งจำหน่ายคดีชั่วคราวและออกหมายจับจำเลยเนื่องจากจำเลยหลบหนีคดี นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์อดีตประธานแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้แก่ นายชนฤกษ์ นิตีเสรี² นายฐานันท์ วรรณโกวิท³ และชินวิทย์ จินดา แต้มแก้ว⁴ เห็นว่าประเด็นดังกล่าวเป็นปัญหาข้อกฎหมายที่เกิดจากตอนที่ร่างกฎหมายผู้ร่างกฎหมายเห็นว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นบุคคลที่มีเกียรติ เป็นที่เคารพในสังคมและเป็นบุคคลที่เป็นที่รู้จักกันในวงกว้าง การที่จะให้อัยการสูงสุดนำตัวจำเลยหรือคุมตัวจำเลยมาในวันฟ้องคดีนั้นดูจะไม่เหมาะสม ประกอบกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นบุคคลที่ประชาชนทั่วไปรู้จัก จึงไม่น่าที่จะมีการหนีคดี หรือหลีกเลี่ยงไม่มาดำเนินคดีในชั้นศาลอันจะเป็นการกระทบต่อชื่อเสียงและความไว้วางใจของประชาชน จึงเห็น

¹ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.supremecourt.or.th/>. [2559, 9 กรกฎาคม].

² ชนศักดิ์ นิตีเสรี. (2559, 4 กรกฎาคม). *รองประธานศาลฎีกา อดีตประธานแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง*. สัมภาษณ์.

³ ฐานันท์ วรรณโกวิท. (2559, 5 กรกฎาคม). *ผู้พิพากษาอาวุโสศาลฎีกา อดีตประธานแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง*. สัมภาษณ์.

⁴ ชินวิทย์ จินดาแต้มแก้ว. (2559, 5 กรกฎาคม). *ผู้พิพากษาอาวุโสศาลฎีกา อดีตประธานแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง*. สัมภาษณ์.

ควรบัญญัติกฎหมายแทนที่จะให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาในวันฟ้องคดีก็ให้มาในวันพิจารณาคดีครั้งแรกแทน แต่ในทางปฏิบัติกลับไม่เป็นเช่นนั้นเพราะผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองบางท่านไม่มาในวันพิจารณาคดีครั้งแรกเลยซึ่งแสดงให้เห็นถึงเจตนาที่จะไม่มาสู้คดีและเตรียมที่จะหลบหนีด้วย จึงทำให้เป็นปัญหาในปัจจุบัน

จากการศึกษา พบว่า ในต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งสาธารณรัฐฝรั่งเศสนั้น การดำเนินคดีอาญากับรัฐมนตรีก่อนที่จะส่งคดีมายังศาล จะมีกระบวนการก่อนการเริ่มต้นพิจารณาคดี 2 ขั้นตอน คือ 1. ขั้นตอนการพิจารณาว่าข้อกล่าวหา กับ 2 ขั้นตอนการไต่สวนของคณะกรรมการไต่สวน

สำหรับขั้นตอนการพิจารณาว่าข้อกล่าวหา นั้น คณะกรรมการพิจารณาข้อกล่าวหา มีอำนาจในการพิจารณาว่า การพิจารณาว่าข้อกล่าวหาทำถูกต้องตามแบบที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ สมควรที่จะมีการดำเนินคดีหรือไม่ และมีอำนาจในการหาข้อเท็จจริงเพิ่มเติม เช่น การสอบสวน การยึดอาชญาบัตร หรือการค้นเคหะสถาน ฯลฯ แต่ไม่มีอำนาจในการใช้มาตรการบังคับ เช่น จะควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาไม่ได้ เป็นต้น ดังนั้น ในขั้นตอนนี้ คณะกรรมการพิจารณาข้อกล่าวหาจึงไม่มีอำนาจในการเข้าไปควบคุมตัวจำเลยในคดี

สำหรับขั้นตอนของคณะกรรมการไต่สวนจะเริ่มเมื่อคณะกรรมการพิจารณาข้อกล่าวหาเห็นว่า คำร้องทุกข์มีมูลก็จะส่งเรื่องให้แก่คณะกรรมการไต่สวน เพื่อทำการไต่สวนข้อเท็จจริงต่อไป ซึ่งคณะกรรมการไต่สวน มีอำนาจไต่สวนหาความจริงในข้อกล่าวหาที่รัฐมนตรีถูกกล่าวหาว่ามีมูลตามนั้นหรือไม่ โดยมีอำนาจใช้มาตรการบังคับต่าง ๆ เช่น การควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหา มีการสอบปากคำรัฐมนตรีผู้ถูกกล่าวหาซึ่งต้องทำโดยคณะกรรมการไต่สวน ไม่ใช่พนักงานสอบสวนที่เป็นตำรวจ ดังนั้นในขั้นตอนนี้กฎหมายจึงเปิดช่องให้อำนาจในการควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาเพื่อที่ว่าหากคณะกรรมการไต่สวนเห็นว่าสมควรฟ้องคดีแล้ว อัยการสามารถนำตัวจำเลยเข้าไปอยู่ในอำนาจของศาลได้เลย

จากการพิจารณาคดีดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการที่จำเลยถูกสอบสวนหลายครั้งก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลและผู้ที่ทำหน้าที่ไต่สวนความผิดของผู้ถูกกล่าวหา คือ ผู้พิพากษาศาลฎีกา จำเลยจึงย่อมทราบข้อกล่าวหาของตน รับทราบสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนกระบวนการพิจารณาคดีในศาล ซึ่งเป็นหลักในการต่อสู้โต้แย้งของกลุ่มความในคดี ทำให้ในสาธารณรัฐฝรั่งเศสไม่เป็นปัญหาในเรื่องของกระบวนการพิจารณาคดีขัดต่อหลักทฤษฎีการต่อสู้โต้แย้งของกลุ่มความ นอกจากนี้การที่กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการไต่สวนสามารถควบคุมตัวผู้ถูกกล่าวหาได้ แสดงว่าหากผู้ถูกกล่าวหาไม่ปฏิบัติตามหมายศาล คณะกรรมการไต่สวนอาจสั่งให้คุมตัวผู้ถูกกล่าวหาไว้เพื่อที่ในวันนัดพิจารณาคดีสามารถนำตัวจำเลยขึ้นสู่ศาลได้

เมื่อศึกษาถึงการพิจารณาคดีอาญาในศาลยุติธรรม พบว่า กฎหมายได้กำหนดให้ คดีซึ่งพนักงานอัยการเป็นโจทก์ ในวันไต่สวนมูลฟ้อง ให้จำเลยมาหรือคุมตัวมาศาล ให้ศาลส่งสำเนาฟ้องแก่จำเลยรายตัวไป เมื่อศาลเชื่อว่าเป็นจำเลยจริงแล้วให้อ่านและอธิบายฟ้องให้ฟัง และถามว่าได้กระทำผิดจริงหรือไม่ จะให้การต่อสู้อย่างไร คำให้การของจำเลยให้จดไว้ ถ้าจำเลยไม่ยอมให้การให้ศาลจกรายงานไว้ และดำเนินการต่อไปอันเป็นหลักการเดียวกันกับการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่บัญญัติไว้ในมาตรา 27 วรรคสาม แต่แตกต่างกันตรงที่การมีตัวจำเลยเข้ามาอยู่ในอำนาจของศาลตั้งแต่วันฟ้องคดีหรือภายหลังวันฟ้องคดีเท่านั้น

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการดำเนินคดีอาญาในสาธารณรัฐฝรั่งเศส การดำเนินคดีอาญาทั่วไปในประเทศไทยและการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้ว จะพบว่า บทบัญญัติของกฎหมายต่างมุ่งที่จะคุ้มครองสิทธิของจำเลยในคดีควบคู่ไปกับการควบคุมอาชญากรรมจึงมีความเหมือนกัน ในหลักการดำเนินคดีอาญา อย่างไรก็ตามกลับไม่พบว่าการดำเนินคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในสาธารณรัฐฝรั่งเศสและในคดีอาญาซึ่งเป็นการฟ้องคดีโดยรัฐนั้นไม่เกิดปัญหาในเรื่องการไม่ปรากฏตัวจำเลยในคดี เพราะบทบัญญัติของกฎหมายทั้งสองบัญญัติไปในแนวทางเดียวกันให้จำเลยคดีอาญาต้องอยู่ในอำนาจของศาลก่อนวันเริ่มต้นพิจารณาคดีอันแตกต่างกับบทบัญญัติของกฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ดังนั้นการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจึงควรนำหลักมีตัวจำเลยในวันฟ้องคดีมาใช้ตามหลักการดำเนินคดีอาญาทั่วไป

ดังนั้น หากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 บัญญัติให้ผู้ฟ้องคดีต้องนำตัวจำเลยมาศาลในวันฟ้อง จะส่งผลดีทำให้กระบวนการพิจารณาคดีในศาลสามารถเริ่มต้นได้อันเป็นผลดีต่อการค้นหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ในคดี ส่งผลให้กระบวนการพิจารณาคดีมีความรวดเร็ว ช่วยลดช่องว่างของกฎหมายผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่อาจใช้ช่องว่างดังกล่าวในการหลบเลี่ยงเพื่อที่จะไม่ถูกดำเนินคดีในศาลได้อีกต่อไป ส่งผลให้การพิจารณาคดีบรรลุตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย ก่อให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีต่อกระบวนการยุติธรรม

5.2 ปัญหาเกี่ยวกับการพิจารณาคดีอาญาของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

นับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ผู้พิพากษาเป็นองค์ประกอบหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่มีความสำคัญที่สุด เนื่องจากผู้พิพากษาเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่อำนวยความยุติธรรมในคดี โดยการนำบทบัญญัติของกฎหมายมาปรับใช้กับข้อเท็จจริงในคดี และพิพากษาไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย อย่างไรก็ตามในการค้นหาความจริงในคดีนั้น ระบบวิธีพิจารณาคดีก็มีส่วนสำคัญในการช่วยผู้พิพากษาอำนวยความยุติธรรมในคดี โดยมีกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้พิพากษาใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาคดี อันได้แก่ ระบบวิธีพิจารณาคดีในระบบกล่าวหา กับระบบวิธีพิจารณาคดีในระบบไต่สวน สำหรับระบบวิธีพิจารณาคดีในระบบกล่าวหา นั้น ระบบนี้ผู้พิพากษาจะทำหน้าที่วางตัวเป็นกลางมีบทบาทเป็นผู้ตัดสินคดีเท่านั้น ศาลมีโอกาสใช้ดุลพินิจน้อย เนื่องจากระบบนี้กฎหมายวางหลักเกณฑ์การสืบพยานที่เคร่งครัดมากมีบทตัดพยานเด็ดขาด ดังนั้นศาลจึงมีบทบาทในเชิงรับ ในทางกลับกันการพิจารณาคดีในระบบไต่สวน ศาลมีบทบาทหน้าที่ในการสืบพยานเพิ่มเติมหรือลดสืบพยานเพื่อค้นหาความจริงให้ได้มากที่สุด บทตัดพยานมีน้อย ศาลมีอำนาจใช้ดุลพินิจเรียกพยานหลักฐานหรือสอบถามข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ ดังนั้นในระบบนี้ศาลจึงทำหน้าที่ในเชิงรุก

อย่างไรก็ตาม ระบบวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นระบบการพิจารณาคดีในระบบไต่สวน โดยมีฐานความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของประโยชน์สาธารณะในการดำเนินคดีและลงโทษผู้กระทำความผิดเป็นการพิจารณาคดีแบบไม่มีข้อพิพาทโดยฝ่ายที่ถูกไต่สวนจะมีลักษณะตั้งรับกระบวนการทั้งหมดจะมาฝ่ายผู้ไต่สวน ดังนั้นในระบบการพิจารณาคดีในระบบไต่สวน ผู้ทำหน้าที่พิจารณาคดีจึงต้องใช้เทคนิค ความรู้ และความสามารถและความอดสาหัสในการดำเนินคดีอย่างมากเพื่อสืบค้นข้อเท็จจริงในคดีให้ได้มากที่สุด ทั้งนี้ศาลเป็นผู้ทำหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานทั้งปวง แม้จำเลยจะให้การรับสารภาพศาลก็ต้องดำเนินคดีไต่สวนความจริงต่อไป ดังนั้นในระบบวิธีพิจารณาแบบไต่สวน จึงกำหนดให้ใช้ผู้พิพากษาอาชีพเพื่อทำหน้าที่ในการพิจารณาพิพากษาคดีต่างจากในระบบวิธีพิจารณาคดีในระบบกล่าวหาที่สามารถใช้คณะลูกขุนมาช่วยในการตัดสินคดีได้ นอกจากนี้กระบวนการพิจารณาคดีในศาลไต่สวนจะมีเพียงศาลและจำเลยในคดีเท่านั้น โดยฝ่ายโจทก์ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ช่วยเหลือศาลในการค้นหาความจริงในคดี ผู้พิพากษาจึงเป็นศูนย์กลางในการพิจารณาคดีในระบบไต่สวน ดังนั้นความเชี่ยวชาญของศาลในการพิจารณาคดีแบบไต่สวนจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อการพิจารณาคดี

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 มาตรา 5 บัญญัติว่า “ในการพิจารณาคดี ให้ศาลยึดรายงานของคณะกรรมการ ป.ป.ช. เป็นหลักในการพิจารณาและอาจได้สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควร” วรรคสอง “ในการปฏิบัติหน้าที่ ศาลมีอำนาจเรียกเอกสารหรือหลักฐานที่เกี่ยวข้องจากบุคคลใด หรือเรียกบุคคลใดมาให้ถ้อยคำ ตลอดจนขอให้ศาลอื่น พนักงานสอบสวน หน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ดำเนินการใดเพื่อประโยชน์แห่งการพิจารณาได้” วรรคสาม “ศาลมีอำนาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่มอบหมายเพื่อให้กระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีเป็นไปด้วยความรวดเร็วและเที่ยงธรรม ให้บุคคล คณะบุคคล หรือหน่วยงานตามวรรคหนึ่งและวรรคสอง ให้ความร่วมมือในการดำเนินการใด ๆ ตามที่ศาลขอหรือมอบหมาย”

จากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติของกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจนให้การพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นการพิจารณาคดีในระบบไต่สวน เนื่องจากตามทฤษฎีระบบวิธีพิจารณาคดีความนั้น ระบบการดำเนินคดีอาญาที่ไม่มีการแยกหน้าที่สอบสวน ฟ้องร้อง และหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีออกจากกัน ให้องค์กรในการดำเนินคดีที่ต่างหากจากกันเป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ แต่การดำเนินคดีอาญาทั้งหมดตกอยู่ในมือของบุคคลหรือองค์กรเดียว กล่าวคือการดำเนินคดีอาญาทั้งหมดตกอยู่ในมือของผู้พิพากษาหรือศาล วิธีพิจารณาความในระบบไต่สวนเมื่อผู้ฟ้องคดียื่นคำฟ้องต่อศาลแล้ว ศาลก็มีภาระหน้าที่ในการจัดให้มีการโต้แย้งแสดงพยานหลักฐานกันระหว่างคู่ความ และศาลเป็นผู้มีบทบาทในการควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีนี้ไปจนถึงวันที่มีคำพิพากษาซึ่งตรงกันข้ามกับวิธีพิจารณาความแพ่งที่คู่ความต้องมีบทบาทหลักในการดำเนินกระบวนการพิจารณา ในระหว่างการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีศาลเป็นผู้มีอำนาจกำหนดวันให้คู่ความทั้งสองฝ่ายปฏิบัติภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนดตลอดจนกำหนดวันที่ดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ในกรณีที่คู่ความใดไม่ปฏิบัติหรือดำเนินการใด ๆ ภายในระยะเวลาที่กำหนดคู่ความนั้นก็อาจได้รับผลร้ายได้ ในระบบไต่สวนการส่งคำฟ้อง คำให้การ คำคัดค้าน คำให้การ และคำให้การเพิ่มเติม หรือที่เรียกโดยรวมว่า การแลกเปลี่ยนเอกสารและคำคู่ความนั้น คู่ความไม่ได้ส่งเอกสารโดยตรงต่อกันเอง แต่คู่ความต้องส่งให้แก่ศาลและศาลจะจัดส่งให้กับคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งต่อไป เพราะถือว่าศาลเป็นผู้ควบคุมและเป็นผู้สร้างหลักประกันให้การส่งเอกสารระหว่างคู่ความ ในวิธีพิจารณาความในระบบไต่สวนต้องปรากฏเอกลักษณ์บางประการที่แสดงให้เห็นว่าศาลมีอำนาจและบทบาทในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีและแสวงหาข้อเท็จจริงเอกลักษณ์ที่เป็นตัวบ่งชี้ว่าวิธีพิจารณาคดีนั้นใช้ระบบไต่สวน ได้แก่ มาตรการของศาลในการ

แสวงหาข้อเท็จจริง และอำนาจของศาลในการสั่งปิดกระบวนการพิจารณาคดีศาลจะเป็นผู้มีบทบาทภาระหน้าที่ในการค้นหาความจริงในคดี

นอกจากนี้ข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2543 ข้อ 18 บัญญัติว่า “ในการไต่สวนพยานบุคคล ให้ศาลแจ้งให้พยานทราบประเด็นและข้อเท็จจริงที่จะทำการไต่สวน แล้วให้พยานเบิกความในข้อนั้นด้วยตนเองหรือตอบคำถามศาล แล้วจึงให้โจทก์จำเลยถามพยานเพิ่มเติม โดยให้คู่ความฝ่ายที่อ้างพยานดังกล่าวเป็นผู้ถามก่อน” วรรคสอง “การถามพยานของคู่ความตามวรรคหนึ่งจะใช้คำถามนำก็ได้” วรรคสาม “หลังจากคู่ความถามพยานตามวรรคหนึ่งแล้ว ห้ามมิให้คู่ความฝ่ายใดถามพยานอีกเว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากศาล” และข้อ 20 “เมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายมีคำขอ และองค์คณะผู้พิพากษาเห็นสมควรเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรม องค์คณะผู้พิพากษาอาจอนุญาตให้ทำการไต่สวนพยานบุคคลที่อยู่นอกศาลโดยระบบการประชุมทางจอภาพ (VIDEO CONFERENCE) ได้ โดยให้ผู้ขอเป็นผู้ดำเนินการเพื่อจัดให้มีการไต่สวนโดยระบบดังกล่าวและเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการนี้ทั้งหมด” วรรคสอง “การไต่สวนพยานตามวรรคหนึ่ง ให้ถือว่าพยานเบิกความในห้องพิจารณาของศาล” จึงเป็นการเขียนบทบัญญัติของกฎหมายที่ออกมารองรับกับแนวทางการพิจารณาความในระบบไต่สวน เช่น การอนุญาตให้ใช้ “คำถามนำ” ได้ในการสืบพยานและบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้ถ้อยคำว่า “ไต่สวน” นอกจากนี้กฎหมายยังกำหนดให้ศาลเป็นผู้ถามคำให้การจำเลยด้วย มิใช่นั่งพิจารณาคดีโดยให้ฝ่ายโจทก์และจำเลยเป็นผู้สืบพยานแต่เพียงเท่านั้น

การที่บทบัญญัติของกฎหมายกำหนดให้ใช้ระบบวิธีพิจารณาความในระบบไต่สวนนั้น เป็นบทบัญญัติที่ให้ใช้ระบบวิธีพิจารณาความที่ดี เพราะหากใช้ระบบวิธีพิจารณาความในระบบกล่าวหาเหมือนเช่นในอดีตย่อมไม่สามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษได้ อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติกลับพบว่าผู้พิพากษาที่นั่งพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้นเป็นผู้พิพากษาที่ดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาในศาลฎีกาหรือเป็นผู้พิพากษาอาวุโสที่เคยดำรงตำแหน่งไม่ต่ำกว่าผู้พิพากษาศาลฎีกา ซึ่งเมื่อพิจารณาจากคุณสมบัติของผู้พิพากษาในศาลฎีกา ซึ่งมีอายุราชการในการทำงานมาแล้วไม่น้อยกว่า 20-25 ปี ในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา ซึ่งเป็นตุลาการของศาลยุติธรรม จะเห็นได้ว่า ระบบการพิจารณาคดีในศาลยุติธรรมนั้นใช้ระบบการพิจารณาคดีแบบกล่าวหาทำให้ผู้พิพากษาศาลฎีกามีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านในด้านการพิจารณาคดีแบบกล่าวหา อย่างไรก็ตาม แม้ว่าศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะเป็นแผนกคดีหนึ่งในศาลฎีกาแต่กฎหมายกำหนดให้การพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองใช้ระบบวิธีพิจารณาคดีในระบบไต่สวนทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ กล่าวคือ ในการนั่งพิจารณาคดีผู้พิพากษาจะเน้นการนำวิธีปฏิบัติในกระบวนการ

พิจารณาคดีแบบกล่าวหามาใช้กับการพิจารณาคดีแบบไต่สวน เช่น ศาลรับฟังเพียงคำเบิกความของ คู่ความทั้งสองฝ่าย โดยมีได้ซักถามคู่ความเพิ่มเติมในประเด็นที่ยังมีข้อสงสัย เป็นต้น ซึ่งเป็นอำนาจ ของศาลที่มีเฉพาะในระบบวิธีพิจารณาคดีในระบบไต่สวนเท่านั้น จนเกิดเป็นช่องว่างของ กระบวนการยุติธรรมในส่วนที่จะต้องให้หลักการพิจารณาคดีแบบไต่สวน แต่ในทางปฏิบัติ ผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองกลับใช้ความเชี่ยวชาญ ในวิธีพิจารณาคดีในระบบกล่าวหาใช้ในรูปแบบของการพิจารณาคดีในระบบไต่สวน ย่อมส่งผล ทำให้การพิจารณาคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่เป็นไปตาม วัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของกฎหมาย ส่งผลต่อการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของจำเลย ตลอดจนลักษณะของการพิจารณาคดีที่ควรจะต้องเป็นการพิจารณาคดีในเชิงรุกมิใช่เชิงรับแบบวิธี พิจารณาคดีในระบบกล่าวหา ทำให้บุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพิจารณาคดีของศาลอาจเกิดความ สับสนต่อกระบวนการพิจารณาคดี ตลอดจนส่งผลต่อภาพลักษณ์ของการพิจารณาคดีในศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง สอดคล้องกับจากรายงานการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนากระบวนการวิธีพิจารณาระบบไต่สวนในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง ทางการเมือง หลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 11 วิทยาลัยการ ยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ. 2551⁵ โดยงานวิจัยดังกล่าวเห็นด้วยว่าการพิจารณาคดีของ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยังมีลักษณะเป็นระบบกล่าวหา ศาลใช้อำนาจเชิงรุกค่อนข้างน้อยในทางปฏิบัติศาลยังคงวางเฉยเช่นเดียวกับคดีทั่วไป โดยเฉพาะการนั่งพิจารณา ศาลยังไม่ค่อยใช้อำนาจซักถามคู่ความเอง เช่นเดียวกับรายงานการวิจัย เรื่อง การค้นหาความจริงของ ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง: แนวทางปัญหาสู่ความเป็นระบบไต่สวน เต็มรูปแบบ หลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 8 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ. 2548⁶ ได้กล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับบทบาทของศาลในระบบไต่สวนว่า การซักถามพยานในทางปฏิบัติศาลยังคงวางเฉยเหมือนระบบกล่าวหาและการเขียนคำพิพากษา ของศาลยังมีแนวโน้มจะเขียนแบบคดีในระบบกล่าวหา

⁵ อธิคม อินทุภูติ. (2551). *รายงานการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนากระบวนการวิธีพิจารณาระบบไต่สวนในศาลฎีกา แผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง*. หลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 11 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม.

⁶ ประพันธ์ ทรัพย์แสง. (2548). *รายงานการวิจัย เรื่อง การค้นหาความจริงของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง: แนวทางปัญหาสู่ความเป็นระบบไต่สวนเต็มรูปแบบ*. หลักสูตรผู้บริหารกระบวนการ ยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.) รุ่นที่ 8 วิทยาลัยการยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม. หน้า 55-56.

ทั้งนี้ นายธนฤกษ์ นิติเศรณี⁷ นายฐานันท์ วรรณโกวิทย์⁸ นายชินวิทย์ จินดา เต็มแก้ว⁹ ในส่วนของผู้พิพากษาเห็นด้วยที่ในช่วงของการจัดตั้งแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในระยะเริ่มต้นอาจเกิดความผิดพลาดในส่วนของการพิจารณาคดีได้ เพราะระบบวิธีพิจารณาคดีแบบไต่สวนเป็นเรื่องใหม่ต่อคู่ความในกระบวนการพิจารณาคดีทุกคน ได้แก่ โจทก์ จำเลย พนักงานอัยการ ทนายความ รวมทั้งศาล เช่นเดียวกับพนักงานอัยการผู้ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาคดีในศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้แก่ นายกิตตินันท์ รัชประมุข¹⁰ และนายปกรณ์ ธรรมโรจน์¹¹ เห็นว่าปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองยังคงพบปัญหาและอุปสรรคตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีความพยายามปรับแก้ไขมาโดยตลอด ปัญหาที่พบในปัจจุบัน เช่น การกำหนดให้ทำ คำเบิกความล่วงหน้าซึ่งมีรูปแบบที่หลากหลายแล้วแต่คดี เช่น บางคดีศาลกำหนดให้คู่ความที่จะนำพยานเข้าสืบจัดทำคำเบิกความล่วงหน้ายื่นต่อศาล ทำให้ฝ่ายที่จะถามค้านมารับคำเบิกความล่วงหน้าได้ ในขณะที่บางคดีศาลจะให้ฝ่ายที่ถามค้านจัดทำคำเบิกความถามค้านล่วงหน้าด้วย ในส่วนของ การถามพยานบางคดีศาลให้ทนายความของคู่ความฝ่ายตรงข้ามถาม แต่บางคดีศาลถามเอง ซึ่งเป็น เรื่องของการเข้าถึงกระบวนการพิจารณาคดีที่เท่าเทียมกัน นอกจากนี้การพิจารณาความในระบบไต่สวนนั้นต้องกระทำด้วยความรวดเร็ว แต่ในทางปฏิบัติคู่ความไม่สามารถนัดสืบพยานได้ ติดต่อกันทุกวัน เพราะผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีนั้นมีงานคดีจำนวนมากและมีได้เป็นองค์คณะที่พิจารณาคดีเพียงคดีเดียว แต่ยังเป็นองค์คณะในคดีอื่นอีกหลายคดีทำให้ต้องแบ่งวันในการพิจารณาคดีไปยังคดีอื่น ๆ ด้วย จึงทำให้การพิจารณาคดีในแต่ละนัดทิ้งช่วง

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น ส่วนหนึ่งเกิดจากการที่ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายกำหนดความแนวทางในการพิจารณาคดีของผู้พิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ทำให้การพิจารณาคดีในศาลแต่ละคดีขาดแนวทางที่ชัดเจนในการพิจารณาคดี ทำให้เกิดปัญหาในด้านของความเท่าเทียมกันของคู่ความทั้งสองฝ่าย ในขณะเดียวกันบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพิจารณาคดีที่ขาดความรู้ความเข้าใจต่อระบบวิธีพิจารณาคดีในระบบไต่สวนก็เป็นอุปสรรคอีกประการหนึ่งในการพิจารณาความทำให้การพิจารณาคดีในทางปฏิบัติของศาลกับการพิจารณาคดีตามระบบกฎหมายไม่สอดคล้องกัน

⁷ ธนฤกษ์ นิติเศรณี, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 2*, สัมภาษณ์.

⁸ ฐานันท์ วรรณโกวิทย์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 3*, สัมภาษณ์.

⁹ ชินวิทย์ จินดา เต็มแก้ว, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 4*, สัมภาษณ์.

¹⁰ กิตตินันท์ รัชประมุข. (2559, 6 กรกฎาคม). *รองอธิบดีอัยการ สำนักงานการสอบสวน*. สัมภาษณ์.

¹¹ ปกรณ์ ธรรมโรจน์. (2559, 6 กรกฎาคม). *อัยการจังหวัดประจำสำนักงานอัยการสูงสุด*. สัมภาษณ์.

ย่อมเกิดผลเสียต่อคู่ความในคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำเลย เพราะระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวน จำเลยจะเป็นผู้ถูกซักถามจากผู้พิพากษา ศาลต้องทำหน้าที่แสวงหาพยานหลักฐานให้ใกล้เคียงกับข้อเท็จจริงมากที่สุดแต่การพิจารณาคดีในระบบกล่าวหาไม่เป็นเช่นนั้น เมื่อศาลนำระบบกล่าวหามาใช้ในทางปฏิบัติ หากพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์อ่อนเกินไปศาลอาจปล่อยจำเลยที่กระทำความผิดแต่หากพยานหลักฐานของฝ่ายจำเลยอ่อน แต่ในความเป็นจริงจำเลยมิได้กระทำความผิดก็อาจพิพากษาลงโทษจำเลยได้ จึงไม่สอดคล้องต่อระบบวิธีพิจารณาคดีในระบบไต่สวน ทำให้ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย นอกจากนี้ยังส่งผลกระทบต่อระยะเวลาในการพิจารณาคดี เนื่องจากคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นคดีที่อยู่ในความสนใจของประชาชนและส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง การพิจารณาคดีจึงต้องกระชับ รวดเร็ว เพื่อมิให้พยานหลักฐานสูญหาย อันเป็นลักษณะของการพิจารณาคดีแบบไต่สวน แต่หากศาลนำระบบการพิจารณาคดีแบบกล่าวหามาใช้ อาจใช้ระยะเวลานานขึ้นซึ่งอาจส่งผลเสียต่อรูปคดีได้

ทั้งนี้ จากการศึกษากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี พบว่าการพิจารณาคดีของศาล เมื่อศาลมีคำสั่งรับฟ้องคดีแล้ว ศาลจะกำหนดวัน เวลา สถานที่ของการพิจารณาคดี ทั้งนี้ในประมวลกฎหมายอาญาเยอรมนีจะมีการบัญญัติวิธีการขั้นตอนในกระบวนการนอ้อย่างละเอียด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ศาลได้ความจริงในคดีมากที่สุด และในขณะเดียวกันก็มีลักษณะที่เป็นการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลยอย่างเต็มที่ด้วย เช่น การพิจารณาคดีจะต้องกระทำต่อหน้าจำเลยโดยเปิดเผย หากไม่มีการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยก็เป็นเหตุให้มีการพิจารณาคดีใหม่ได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติข้อยกเว้นไว้ การพิจารณาคดีต้องกระทำอย่างรวดเร็ว และเมื่อพิจารณาคดีเสร็จแล้ว ศาลจะต้องมีคำพิพากษาที่มีการให้เหตุผลในคำพิพากษาจะต้องอ่านโดยเปิดเผย

จากหลักเกณฑ์ดังกล่าว จึงเห็นได้ว่า บทบัญญัติของกฎหมายเองได้บัญญัติรายละเอียดของการพิจารณาคดีในระบบไต่สวนไว้ เพื่อให้ศาลใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาคดี นอกจากนี้ บทบัญญัติของกฎหมายจะเน้นย้ำความสำคัญของตัวผู้พิพากษาที่จะต้องทำหน้าที่ในการค้นหาความจริงในคดีอันเป็นลักษณะของการพิจารณาคดีในเชิงรุกมิใช่รับอย่างที่ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาอยู่ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะระบบการพิจารณาคดีของสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนีนั้นเป็นระบบการพิจารณาคดีแบบไต่สวนมาแต่ต้นทำให้ผู้พิพากษามีความชำนาญในการพิจารณาคดีแบบระบบไต่สวนต่างจากประเทศไทยที่การพิจารณาคดีอาญาในศาลยุติธรรมทั่วไปเป็นระบบกล่าวหา (แต่ในทางปฏิบัติจะเห็นว่าผสมกันอยู่) เมื่อต้องมาพิจารณาคดีที่ใช้ระบบไต่สวนอย่างเต็มรูปแบบย่อมไม่เกิดความชำนาญ ทำให้อาจมีการนำเอาวิธีการสืบพยานในระบบกล่าวหาปรับ

ใช้โดยไม่รู้ตัวจนทำให้การพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่เป็นระบบไต่สวนเต็มรูปแบบตามวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

5.3 ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการภายหลังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษา

ในอดีตถึงปัจจุบัน การบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลยุติธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีอาญาเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการดำเนินการจับกุมจำเลยเพื่อมารับโทษตามหมายจับของศาล กล่าวคือ เมื่อศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำเลยแล้วจำเลยอาจมีการหลบหนีการประกันตัวไม่มารับโทษตามคำพิพากษาของศาล ผู้พิพากษาจะใช้อำนาจในการออกหมายจับจำเลยเพื่อให้มารับโทษตามคำพิพากษา โดยกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญากำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการจับกุมจำเลยเพื่อมารับโทษตามคำพิพากษาของศาล ต่อมาเมื่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองถูกจัดตั้งขึ้นโดยกำหนดให้การพิจารณาคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นไปตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 โดยบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการกระบวนการภายหลังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ได้แก่

มาตรา 32 บัญญัติว่า “เมื่อการไต่สวนพยานหลักฐานเสร็จสิ้น โจทก์และจำเลยมีสิทธิแถลงปิดคดีของตนภายในเวลาที่ศาลกำหนด แล้วให้ห้องคณะผู้พิพากษามีคำพิพากษาและให้อ่านคำพิพากษาในศาลโดยเปิดเผยภายในเจ็ดวันนับแต่วันเสร็จการพิจารณา ถ้ามีเหตุสมควรจะเลื่อนการอ่านไปก่อนก็ได้แต่ต้องไม่เกินสิบสี่วันและต้องบันทึกเหตุนั้นไว้ เว้นแต่ไม่อาจได้ตัวจำเลยมาศาลในวันอ่านคำพิพากษา

ในกรณีที่ศาลนัดฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งตามวรรคหนึ่ง แต่จำเลยไม่อยู่หรือไม่มาฟังคำพิพากษา ให้ศาลเลื่อนการอ่านไปและออกหมายจับจำเลยมาฟังคำพิพากษา เมื่อได้ออกหมายจับแล้วไม่ได้ตัวจำเลยมาภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันออกหมายจับ ให้ศาลอ่านคำพิพากษาหรือคำสั่งลับหลังจำเลยได้และให้ถือว่าจำเลยได้ฟังคำพิพากษาหรือคำสั่งนั้นแล้ว”

มาตรา 45 บัญญัติว่า “การบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งในคดีให้เป็นไปตามมาตรา 18” โดยในมาตรา 18 ของพระราชบัญญัตินี้ ได้บัญญัติว่า “ประธานศาลฎีกาโดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา มีอำนาจออกข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีเพื่อใช้แก่การปฏิบัติงานของศาลได้เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้ และเมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้” วรรคสอง “นอกจากที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ

ประกอบรัฐธรรมนูญนี้ กระบวนพิจารณาในศาลให้เป็นไปตามข้อกำหนดตามวรรคหนึ่ง ในกรณีที่ไม่มีข้อกำหนดดังกล่าวให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาใช้บังคับสำหรับคดีอาญาและบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับ สำหรับคดีกล่าวหาว่าร้ายรอยผิดปกติหรือมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้นผิดปกติโดยอนุโลม”

นอกจากพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 แล้ว ยังมีข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนก คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2543 ข้อ 38 บัญญัติว่า “การบังคับคดีอาญา ให้เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การบังคับคดีแพ่งให้เป็นไปตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ให้ผู้พิพากษาประจำแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในศาลฎีกามีอำนาจ ออกหมายหรือคำสั่งใด ๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อบังคับให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของ ศาล”

จากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 และข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนก คดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2543 นั้น จะเห็นได้ว่า เมื่อการพิจารณาคดีเสร็จสิ้น ลง องค์คณะผู้พิพากษาก็จะทำคำพิพากษา และจะต้องอ่านคำพิพากษานั้นภายใน 7 วัน หรือ 14 วัน ในกรณีที่เหตุอันสมควร นับแต่วันที่เสร็จการพิจารณาคดี ซึ่งในวันที่ศาลนัดให้คู่ความมาฟัง คำพิพากษานั้นจำเลยอาจจะมาหรือไม่มาฟังคำพิพากษาก็ได้ โดยในกรณีที่จำเลยมาฟังคำพิพากษา ก็จะถือว่าจำเลยทราบผลของคำพิพากษาแล้ว ดังนั้นหากผลของคำพิพากษาเป็นผลร้ายแก่จำเลยใน คดี อันอาจมีการประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ ริบทรัพย์สิน ซึ่งเป็นโทษทางอาญา ตามประมวล กฎหมายอาญา มาตรา 18 แล้ว ก็จะสามารถบังคับเอากับจำเลยในคดีได้ทันที ดังนั้นจำเลยในคดี ที่คิดว่าผลของคำพิพากษานั้น น่าจะเป็นผลร้ายแก่ตัวเอง ไม่อยากถูกบังคับโทษทางอาญาก็จะเลี่ยง ไม่มาฟังคำพิพากษา โดยหากเป็นในกรณีหลังที่จำเลยไม่มาฟังคำพิพากษานั้น กฎหมายจึงบัญญัติ ให้ศาลเลื่อนการอ่านคำพิพากษาออกไป และให้ศาลมีคำสั่งออกหมายจับจำเลยในคดีเพื่อมาฟัง คำพิพากษา อย่างไรก็ตามการเลื่อนการอ่านคำพิพากษานั้นจะต้องไม่เกิน 1 เดือนนับแต่วันที่ศาล มีคำสั่งให้ออกหมายจับ แม้ว่าจะยังจำตัวจำเลยในคดีไม่ได้ก็ตาม ศาลก็สามารถอ่านคำพิพากษา ลับหลังจำเลยในคดีได้

ในเรื่องของการออกหมายจับจำเลยในคดีนั้น พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วย วิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 ไม่ได้มีการกำหนดรายละเอียดใน ส่วนนี้ไว้ และตามข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่ง

ทางการเมือง พ.ศ. 2543 ข้อ 38 ได้กำหนดเพียงว่าผู้พิพากษามีอำนาจออกหมายหรือคำสั่งใด ๆ ตามที่เห็นสมควรเพื่อให้เป็นไปตามคำพิพากษาหรือคำสั่งของศาล ดังนั้นกระบวนการในการจับกุมจำเลยในคดีตามหมายจับของศาลจึงเป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้มีหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบังคับโทษของจำเลยในคดี ได้แก่ มาตรา 58 บัญญัติว่า “ศาลมีอำนาจออกคำสั่งหรือหมายอาญาได้ภายในเขตอำนาจตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในข้อบังคับของประธานศาลฎีกา”

มาตรา 59 วรรคแรก “ศาลจะออกคำสั่งหรือหมายจับ หมายค้น หรือหมายขังตามที่ศาลเห็นสมควรหรือโดยมีผู้ร้องขอก็ได้”

มาตรา 61 “ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 97 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจหน้าที่จัดการให้เป็นไปตามหมายอาญา ซึ่งได้มอบหรือส่งมาให้จัดการภายในอำนาจของเขา

หมายอาญาใดซึ่งศาลได้ออก จะมอบหรือส่งไปยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจซึ่งอยู่ในเขตอำนาจของศาลตั้งระบุในหมายหรือแก่หัวหน้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจประจำจังหวัด อำเภอ กิ่งอำเภอ หรือตำบล ซึ่งจะให้จัดการให้เป็นไปตามหมายนั้นก็”

ในกรณีหลังเจ้าพนักงานผู้ได้รับหมายต้องรับผิดชอบในการจัดการตามหมายนั้น จะจัดการเองหรือสั่งให้เจ้าพนักงานรองลงไปจัดการให้ก็ได้ หรือจะมอบหรือส่งสำเนาหมายอันรับรองว่าถูกต้องให้แก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจคนอื่นซึ่งมีหน้าที่จัดการตามหมายซึ่งตนได้รับนั้นก็” ถ้าหมายนั้นได้มอบหรือส่งให้แก่เจ้าพนักงานตั้งแต่สองนายขึ้นไป เจ้าพนักงานจะจัดการตามหมายนั้นแยกกันหรือร่วมกันก็ได้”

จากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงเห็นได้ว่า ศาลจะเป็นผู้ทำคำสั่งให้ออกหมายจับจำเลยในคดี เพื่อมาฟังคำพิพากษาและบังคับโทษกับจำเลยในคดี เมื่อศาลออกหมายจับแล้วบุคคลที่มีหน้าที่ดำเนินการจับกุมจำเลยตามหมายจับของศาล ได้แก่ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ โดยกระบวนการและขั้นตอนในการจับกุมนั้น เป็นไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

อย่างไรก็ตาม พบว่า บางคดีเมื่อศาลมีคำพิพากษาแล้ว กลับไม่สามารถลงโทษจำเลยได้ เนื่องจากจำเลยหลบหนีจึงไม่สามารถนำตัวจำเลยมารับโทษตามคำพิพากษา เช่น คำพิพากษาหมายเลขแดงที่ อม.1/2550 (คดีที่คืนรัชดา) ระหว่างอัยการสูงสุด โจทก์ พันตำรวจโททัศน ชินวัตร จำเลยที่ 1 คุณหญิงพจมาน ชินวัตร ที่ 2 ข้อหา ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ

ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ¹² และคำพิพากษาหมายเลขแดงที่ อม.2/2551 (คดีคลองด่าน) ระหว่างอัยการสูงสุด โจทก์ นายวัฒนา อัสวเหม จําเลย ช้อหา ความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ¹³ เป็นต้น

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น เมื่อพิจารณาถึงสาเหตุของปัญหาแล้ว จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2542 และข้อกำหนดเกี่ยวกับการดำเนินคดีของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2543 ให้การดำเนินการตามหมายจับของศาลนั้น เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ดังนั้น พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจจึงเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญในกระบวนการภายหลังศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีคำพิพากษาแล้ว เพราะเป็นหน่วยงานที่เป็นกลไกในการดำเนินการตามหมายและตามคำสั่งของศาล เป็นเครื่องมือของกระบวนการยุติธรรมเพื่อบังคับโทษกับจำเลยในคดี

อย่างไรก็ตามกลับพบว่า พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจไม่สามารถตามจับจำเลยตามหมายจับของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ เนื่องจากทั้งพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจต่างก็มีภารกิจในการช่วยเหลือป้องกันและอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนหลายประการ จนทำให้บทบาทของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในการจับกุมจำเลยเพื่อให้ปฏิบัติตามคำพิพากษาของศาลน้อยลง ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจไม่สามารถใส่ใจในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ จึงทำให้ไม่สามารถจับกุมตัวจำเลยให้มาปฏิบัติตามคำพิพากษาศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้ นอกจากนี้ตำรวจและพนักงานฝ่ายปกครอง ต่างก็เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของฝ่ายบริหาร โดยมีผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้มีอำนาจบังคับบัญชา ดังนั้นการกระทำใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยการฝ่ายบริหารด้วยตนเองเป็นผู้ดำเนินการ ก็อาจทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการให้ทุนและโทษแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ ซึ่งคงปฏิเสธไม่ได้ว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองนั้น เป็นผู้มีอำนาจและเป็นผู้มีชื่อเสียง ดังนั้นการที่ให้ตำรวจหรือพนักงานฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการตามคำสั่งของศาลจึงไม่ได้ผลในกรณีจำเลยเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง เพราะพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจอาจเกิดความเกรงกลัวและอาจมีผลกระทบตามมา

¹² ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง. รวมคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง. (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก: http://www.stdlawcenter.com/index.php?option=com_content&task=view&id=12340&Itemid=243. [2559,10 เมษายน].

¹³ เรื่องเดียวกัน.

นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจ พบว่า พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม กำหนดอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด ให้มีหน้าที่บริหารราชการตามกฎหมายและระเบียบแบบแผนของทางราชการ มีหน้าที่บริหารราชการตามที่คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม มอบหมายหรือตามที่รัฐมนตรีสั่งการในฐานะหัวหน้ารัฐบาล กำกับดูแลการปฏิบัติราชการอันมิใช่ราชการส่วนภูมิภาคของข้าราชการซึ่งประจำในจังหวัดนั้น เป็นต้น ส่วนนายอำเภอ ให้มีอำนาจหน้าที่ตามที่คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม มอบหมาย หรือตามคำแนะนำชี้แจงของผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นต้น จึงเป็นกรณีที่โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองไม่ได้กำหนดหน้าที่ในเรื่องของการจับกุมจำเลยตามคำพิพากษาไว้ ซึ่งเป็นปัญหาเดียวกันกับตำรวจ เพราะตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดให้สำนักงานตำรวจแห่งชาติ มีอำนาจหน้าที่หลายประการ เช่น การรักษาความปลอดภัยสำหรับองค์พระมหากษัตริย์ พระราชินี พระรัชทายาท ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ พระบรมวงศานุวงศ์ ผู้แทนพระองค์ และพระราชอาคันตุกะ การดูแลควบคุมและกำกับการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจซึ่งปฏิบัติภารกิจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญา การช่วยเหลือการพัฒนาประเทศตามที่นายกรัฐมนตรีมอบหมาย เป็นต้น และเมื่อพิจารณาจากโครงสร้างการจัดแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ที่กำหนดส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ออกเป็นสำนักงานผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ กับ กองบัญชาการ โดยแบ่งออกเป็นกองบัญชาการตำรวจนครบาล ตำรวจภูธรภาค 1-9 และ กองกำกับการสอบสวนกลาง ซึ่งแต่ละหน่วยงานต่างมีภารกิจหลักที่ได้รับมอบหมายเป็นการเฉพาะ และเมื่อพิจารณาจากโครงสร้างภายในองค์กรสำนักงานตำรวจแห่งชาติ จะเห็นได้ว่าไม่มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นการเฉพาะเพื่อทำหน้าที่จับกุมจำเลยเพื่อบังคับโทษภายหลังจากศาลมีคำพิพากษา

จากการสัมภาษณ์นายธนฤกษ์ นิติเสศณี¹⁴ นายฐานันท์ วรรณโกวิทย์¹⁵ นายชินวิทย์ จินดา แต้มแก้ว¹⁶ ยอมรับว่าปัญหานี้ปัจจุบันก็ยังคงมีอยู่ ซึ่งเมื่อศาลพิพากษาคดีไปแล้วการบังคับตามคำสั่งศาลก็จะเป็นหน้าที่ของฝ่ายบ้านเมือง ฝ่ายปกครอง ซึ่งเป็นเรื่องของการบริหารจัดการของฝ่ายบริหารมิใช่ตุลาการ เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติเพิ่มอำนาจของศาลไว้ ในส่วนของ

¹⁴ ธนฤกษ์ นิติเสศณี, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 2*, สัมภาษณ์.

¹⁵ ฐานันท์ วรรณโกวิทย์, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 3*, สัมภาษณ์.

¹⁶ ชินวิทย์ จินดา แต้มแก้ว, *อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 4*, สัมภาษณ์.

คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ นางสาว สุวรรณจุฑา¹⁷ เห็นว่าการที่ไม่สามารถบังคับโทษกับจำเลยได้นั้นเป็นปัญหาอย่างหนึ่ง เพราะคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติเป็นต้นเรื่องในการดำเนินการสอบสวน รวบรวมพยานหลักฐาน แล้วส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดฟ้องคดี หากไม่สามารถบังคับโทษจำเลยได้ ย่อมทำให้เสียเปล่าเหมือนทำงานหนักแต่สุดท้ายลงโทษใครไม่ได้

ปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงเป็นปัญหาในเรื่องของการขาดหน่วยงานกลางในการบังคับโทษตามคำพิพากษาของศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และการที่กฎหมายมิได้เขียนรองรับอำนาจหน้าที่ให้เป็นของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งโดยเฉพาะในการบังคับโทษตามคำพิพากษาของศาลนั้น ย่อมทำให้เกิดผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยหลายประการ เมื่อศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้มีคำพิพากษาหรือคำตัดสินชี้ขาดในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองแล้วนั้น คำพิพากษาของศาลดังกล่าวควรที่จะได้รับการยอมรับจากประชาชนและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากคู่ความทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลนั้น ควรจะต้องได้รับการปฏิบัติให้เป็นไปตามคำพิพากษาเช่นเดียวกันอันเป็นหลักความศักดิ์สิทธิ์ของคำพิพากษา แต่การที่จำเลยหลบหนีการบังคับโทษตามคำพิพากษาได้นั้น ย่อมส่งผลให้ประชาชนและสังคมขาดความเชื่อมั่นและศรัทธาต่อคำพิพากษาของศาล ที่สามารถบังคับโทษเอาแก่จำเลยได้จริง ส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมขาดความศักดิ์สิทธิ์ และอาจไม่เป็นที่ยอมรับแก่บุคคลทั่วไป ก่อให้เกิดความล่าช้าในการนำตัวผู้กระทำความผิดมารับโทษตามคำพิพากษาของศาล ซึ่งในอดีตจะส่งผลต่ออายุความในการบังคับโทษจำเลยในคดีด้วย แต่ปัจจุบันได้มีการแก้ไขให้การบังคับโทษเอาแก่จำเลยในคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่มีอายุความ อย่างไรก็ตามการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุ ปัจจุบันยังไม่สามารถนำตัวจำเลยที่หลบหนีคดีมารับโทษได้ทำให้ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่จัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาในการดำเนินคดีอาญาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในกระบวนการของศาลยุติธรรมในอดีตที่ไม่สามารถลงโทษจำเลยได้แต่อย่างใด เนื่องจากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้นำของฝ่ายบริหารและเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน การที่กระบวนการยุติธรรมไม่สามารถจับกุม ลงโทษนักการเมืองที่ทุจริต คอร์รัปชัน จึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ เพราะผลกระทบจากการทุจริต คอร์รัปชันส่งผลทั้งต่อสังคม เศรษฐกิจ และประเทศ

¹⁷ สุวรรณ สุวรรณ. (2559, 13 กรกฎาคม). *คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ*. สัมภาษณ์.

จากการศึกษาในต่างประเทศ พบว่า ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการจัดตั้งหน่วยงานรักษาความปลอดภัยของศาลสหรัฐ US Marshals (United States Marshals Service) เป็นหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของสหรัฐ ระดับรัฐบาลกลาง รับผิดชอบบังคับใช้กฎหมายระดับรัฐบาลกลางสหรัฐฯ และรัฐธรรมนูญ โดยเป็นหนึ่งในหน่วยงานที่สังกัดภายใต้กระทรวงยุติธรรม หน่วยงานรักษาความปลอดภัยของศาลสหรัฐ มีหน้าที่หลายประการ และหนึ่งในภารกิจดังกล่าว คือ การจับกุมผู้กระทำความผิดที่หลบหนีตามหมายจับของศาล จึงเป็นการดำเนินการตามคำสั่งของศาลนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม จะพบว่าในอดีตประเทศไทยได้เคยมีการจัดตั้งสำนักบังคับคดีอาญาและบังคับใช้กฎหมาย กระทรวงยุติธรรม โดยมีอำนาจหน้าที่สนับสนุนการบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมาย เมื่อร้องขอตรวจสอบข้อมูลตามหมายจับ โดยใช้เครื่องมือ เทคโนโลยี รวมทั้งเก็บและวิเคราะห์ข้อมูล ในการบังคับคดีอาญาและการบังคับใช้กฎหมายตรวจสอบและรายงานการปฏิบัติหน้าที่ การละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ การบังคับใช้กฎหมายและการใช้กฎหมายโดยมิชอบของหน่วยงานของรัฐ ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2553 แต่เนื่องจากหน่วยงานดังกล่าวไม่มีกฎหมายระดับพระราชบัญญัติรองรับการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งภารกิจหน้าที่ดังกล่าวขาดความชัดเจน ทำให้เกิดปัญหาภารกิจซ้ำซ้อนและจำกัด จึงมีข้อเสนอให้การจัดตั้งหน่วยงาน โดยการออกเป็นพระราชบัญญัติ และมีการกำหนดขอบเขต อำนาจหน้าที่อย่างชัดเจน ก็จะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวนี้ได้

ในส่วนของสำนักงานศาลยุติธรรมนั้น มีแนวคิดในการจัดตั้งหน่วยงานที่รักษาความปลอดภัยของศาลยุติธรรม หรือ Court Marshal โดยมีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดอำนาจหน้าที่หน่วยงานและบุคลากรให้มีอำนาจหน้าที่จำกัดเฉพาะ การอารักขาบุคคลสำคัญ การรักษาความปลอดภัยอาคารสถานที่ รวมถึงการสืบสวน ติดตามจับกุมบุคคลตามคำสั่งศาลหรือหมายของศาล เมื่อจับกุมได้ให้ส่งศาลที่ออกคำสั่งหรือหมายศาล กรณีจับกุมข้ามเขตให้ส่งพนักงานสอบสวนหรือราชทัณฑ์ เพื่อส่งไปยังศาลที่ออกคำสั่งหรือหมายศาล กรณีที่ผู้กระทำความผิดอยู่ต่างประเทศให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติส่งผู้ร้ายข้ามแดน ทั้งนี้เจ้าหน้าที่มีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนจับกุมได้เอง โดยต้องมีการแก้ไขกฎหมาย จะมีการกำหนดให้บุคลากรที่มาทำหน้าที่ภายในหน่วยงานรักษาของศาลยุติธรรมเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย มีอำนาจจับกุมได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และส่งให้พนักงานสอบสวนในท้องที่ที่เกิดเหตุดำเนินการ ส่วนการดูแลผู้ต้องขังไป-กลับ ระหว่างศาลและราชทัณฑ์ และการบังคับคดีนายประกัน ไม่ควรกำหนดเป็นอำนาจหน้าที่หลัก แต่ควรกำหนดเป็นภารกิจพิเศษ ซึ่งต้องแก้ไขกฎหมายโดยหลักเกณฑ์และวิธีการให้เป็นไปตามระเบียบที่ที่ประชุมใหญ่กำหนด มีโครงสร้างหน่วยงานและบุคลากรแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนกลาง เป็นหน่วยงานขึ้นใหม่ มีสถานะเป็นสำนักและขึ้นตรงต่อ

เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมหรือขึ้นตรงต่อเลขาธิการประธานศาลฎีกา ส่วนภูมิภาค ขึ้นกับสำนักงานอธิบดีผู้พิพากษาภาค 1-9 ศาลในภาค 1-9 ขึ้นอยู่กับผู้พิพากษาหัวหน้าศาล โดยทุกส่วนมีอำนาจปฏิบัติการได้เองเมื่อเกิดเหตุขึ้น และส่วนกลางควรมีหน่วยเคลื่อนที่เร็วเพื่อส่งออกไปปฏิบัติการในศาลต่าง ๆ ได้เมื่อมีเหตุสมควรและจำเป็น โครงสร้างบุคลากรนั้น ควรเป็นข้าราชการทั้งหมด และยกเลิกระบบตำรวจศาลและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยจากหน่วยงานทหารผ่านศึก โดยควรรับบุคลากรที่มีประสบการณ์แล้ว มีการกำหนดหลักเกณฑ์และการเลื่อนระดับขั้นขึ้นไป มีการฝึกอบรมต่อเนื่อง รวมถึงควรมีการศึกษาความเป็นไปได้ในการจ้างบริษัทเอกชน โดยเป็นแนวทางในการจัดตั้งเท่านั้น ปัจจุบันยังไม่มีการจัดตั้งหน่วยงานดังกล่าวขึ้นภายในสำนักงานศาลยุติธรรม

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีการกำหนดหน่วยงานกลางเพื่อดำเนินการจับกุมจำเลยที่หลบหนีหมายจับของศาลแล้ว การบังคับโทษกับจำเลยก็จะง่ายขึ้น และปัญหาเรื่องการหลบหนีคดีของจำเลยจะลดน้อยลง ช่วยให้กระบวนการยุติธรรมมีประสิทธิภาพ ต่างจากประเทศไทยที่ไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่นี้โดยเฉพาะ จึงทำให้ตำรวจและพนักงานฝ่ายปกครองที่มีภารกิจมาก ไม่อาจจับกุมจำเลยที่หลบหนีคดีได้อย่างเต็มที่ และพนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่เป็นฝ่ายบริหาร จึงอาจเกิดความเกรงใจและความเกรงกลัวที่จะส่งผลกระทบต่อหน้าที่การงานของตน จึงทำให้กระบวนการยุติธรรมในการดำเนินคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า หากประเทศไทยมีการบัญญัติกฎหมายจัดตั้งหน่วยงานเพื่อทำหน้าที่ในการจับกุมผู้กระทำความผิดเหมือนเช่นประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งในส่วนของสำนักงานศาลยุติธรรมเองก็มีแนวคิดเช่นเดียวกันที่ควรจัดตั้งหน่วยงานดังกล่าวขึ้น และหากสามารถจัดตั้งหน่วยงานดังกล่าวขึ้นได้จะส่งผลดีทำให้ประเทศไทยมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ติดตามจับกุมผู้กระทำความผิดที่หลบหนีหมายจับของศาล โดยเฉพาะ ส่งผลต่อการควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพ ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ทุจริต คอร์รัปชันจะได้รับโทษตามกฎหมาย ทำให้การทุจริตคอร์รัปชันลดน้อยลง เนื่องจากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่คิดจะกระทำความผิดเกิดความเกรงกลัวต่อการบังคับใช้กฎหมายของศาล ทำให้ไม่กล้าที่จะกระทำความผิด ทั้งการนำตัวผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองมาลงโทษ ยังเป็นตัวอย่างแก่ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่จะกระทำความผิด เกิดความเกรงกลัว จึงช่วยป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชัน ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย